

CAPITOLUL IV 67
 Căderea omenirii 67
 STUDIU DE CAZ: Patimile 73

CAPITOLUL V 77
 Mesia cel promis lui Israel 77
 STUDIU DE CAZ: Tipologia 83

CAPITOLUL VI 87
 Întruparea 87
 STUDIU DE CAZ: Icoana Dumnezeului Nevăzut 93

CAPITOLUL VII 97
 „Da”- ul omenirii către Dumnezeu 97
 STUDIU DE CAZ: Rugăciunile de mijlocire stăruitoare 103

CAPITOLUL VIII 107
 Învățăturile lui Hristos 107
 STUDIU DE CAZ: Smerenia mântuitoare 113

CAPITOLUL IX 117
 Iubirea mai puternică decât moartea 117
 STUDIU DE CAZ: Marea și Sfânta Sâmbătă 123

**Partea a Doua
 Viața în Hristos**

CAPITOLUL X 129
 Nașterea și misiunea Bisericii 129
 STUDIU DE CAZ: Misiune și evanghelizare 135

CAPITOLUL XI 1139
 Structura Bisericii 139
 STUDIU DE CAZ: Sinoadele Ecumenice 145

CAPITOLUL XII 151
 Sfântul Botez 151

STUDIU DE CAZ: Botezul lacrimilor 157

CAPITOLUL XIII 161
 Pecetea darului Duhului Sfânt 161
 STUDIU DE CAZ: Rodele Duhului 167

CAPITOLUL XIV 171
 Cina cea de Taină 171
 STUDIU DE CAZ: Comuniunea sfinților 177

CAPITOLUL XV 181
 Biserica în rugăciune 181
 STUDIU DE CAZ: Postul 187

CAPITOLUL XVI 191
 Taina Iubirii 191
 STUDIU DE CAZ: Dumnezeu și genul 197

CAPITOLUL XVII 201
 Monahismul 201
 STUDIU DE CAZ: Sfântul Munte 207

CAPITOLUL XVIII 211
 Întoarcerea Domnului 211
 STUDIU DE CAZ: raiul și iadul 217

CONCLUZII 221
 Trăirea unei vieți ortodoxe într-o lume secularizată 221
 Lumea seculară 223
 Strategii pentru o Viață Sfântă 224
 Implicare Socială 227

BIBLIOGRAFIE ȘI LECTURI RECOMANDATE 233

DESPRE AUTOR

Clark Carlton s-a născut în Cookeville, Tennessee, în 1964 și a fost educat ca orice baptist din Sud. A obținut o licență în filosofie la Colegiul Carson-Newman din Jefferson City, Tennessee. În timp ce beneficia de bursa *Raymond Bryan* acordată de Seminarul Teologic Baptist de Sud-Est în Wake Forest (Carolina de Nord), s-a convertit la credința ortodoxă și a fost botezat în cadrul Misiunii Ortodoxe *Sf. Grigorie cel Mare* în Raleigh. Povestea convertirii sale, *From the first Baptist to the First Century** a fost publicată în *The Christian Activist* (volumul 10, 1997).

A obținut în 1990 titlul de master în teologie la Seminarul Teologic Ortodox „Sfântul Vladimir” din Crestwood, New York. Și-a încununat cercetările cu o lucrare realizată sub conducerea Părintelui John Meyendorff, intitulată „The Humanity of Christ According to Saint Maximus the Confessor”.

În 1993, a obținut un masterat în creștinismul timpuriu la Universitatea Catolică din America în Washington, DC. În prezent, este profesor de filosofie la Tennessee Technological University, în orașul său natal, lucrând în același timp la realizarea dizertației sale de doctorat privind teologia dogmatică și ascetică a Sfântului Marcu Ascetul (sec. al V-lea). [Între timp autorul a terminat teza sa de doctorat pe care a susținut-o și publicat-o în anul 2002 cu titlul **The dogmatic and ascetical Theology of Mark the Monk**, în cadrul Universității Catolice din America, n. tr.]

* „De la primul baptist la primul veac” (n. trad.)

Umanitatea lui Hristos potrivit Sfântului Maxim Mărturisitorul

CV DINTE ÎNAINTE

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙ

În eseu său, „Spiritul pierdut al Scripturii” Părintele Georges Florovski, probabil cel mai remarcabil teolog din secolul XX, descrie „neglijarea instruirii din punct de vedere teologic a laicilor în timpurile moderne”. El nu exagerează când spune că „atât clericii, cât și laicii sunt înfometați de teologie”.

Cartea *Credința: Să înțelegem creștinismul ortodox* a lui Clark Carlton este o operă teologică. Ea aparține aceluia gen de cărți care pot contribui în mare măsură la potolirea foamei de Dumnezeu de care vorbește Părintele Florovski. Pe de altă parte, ea nu poate fi considerată doar o înșiruire uscată a doctrinelor și dogmelor. Fiecare parte a cărții este expusă într-o manieră atrăgătoare și plină de viață. În opinia mea, una dintre caracteristicile sale cele mai importante este modul în care autorul face din prezentarea fiecărei dogme un apel la viața în Hristos. Scopul sau dorința, care strălucește pe fiecare pagină, este mântuirea sufletelor noastre.

Înțelegerea profundă a sensului pasajelor scripturistice cheie de către Carlton precum și a textelor Părinților din vechime și ale celor moderni pe care le aduce în sprijinul explicațiilor sale fac ca această lucrare să fie un ghid indispensabil pentru creștinii ortodocși care doresc să-și cunoască credința, dar și pentru cei care sunt în căutarea creștinismului autentic. Problemele cruciale ale timpurilor noastre cu care se confruntă, în textul în sine, în întrebările puse secțiunea „Întrebări” a fiecărui capitol, și în special în „Concluzii”, fac întreaga prezentare foarte actuală. În același timp, teologia sa este cea tradițională.

Mă rog ca Dumnezeu, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, să binecuvânteze autorul și opera sa pentru slava Lui, precum și pentru înălțarea Sfintei Sale Biserici.

† ΔΗΜΗΤΡΙ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΔΑΒΒΑΣΥΒΛΙ

EPISCOPUL ISAILA

Multe Catehisme au fost scrise de clerici și laici în ultimii cincizeci de ani, lucrări care, pentru timpul lor, s-au dovedit utile și edificatoare pentru cititori.

Cu toate acestea, catehismul *Credința* este de departe cel mai ortodox fiindcă începe cu premisa esențială și de bază prin care se explică cine este Dumnezeu. Fără a-L identifica mai întâi pe Dumnezeu așa cum S-a descoperit El pe Sine pentru noi și fără a construi pe această temelie, putem avea un catehism care este doar o colecție de întrebări și răspunsuri ce nu îi permite cititorului să integreze informațiile și să le aplice logic în viața sa personală. Un astfel de catehism de întrebări și răspunsuri creează, în plus, pericolul ca cititorul să interpreteze acele răspunsuri cu privire la modul în care ar trebui să credem și cum ar trebui să ne închinăm Lui ca fiind mai degrabă ale omului decât ale lui Dumnezeu.

Nu este cazul cu acest Catehism. Această carte este cu adevărat o *cateheză* prin faptul că-l ajută foarte mult pe cititor să știe ce și cum ar trebui să creadă un creștin ortodox, pentru ca el să trăiască în lume, dar nu după regulile acesteia. Din acest motiv, acest Catehism este într-adevăr superior altor încercări anterioare în procesul de predare a credinței adevărate, care este singura cale spre viața veșnică.

Prin modul în care este alcătuit se înrudește cu Crezul niceo-constantinopolitan, fiindcă Dumnezeu, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, este întâi prezentat în conformitate cu viața Bisericii pe care o numim Sfânta Tradiție precum și în conformitate cu Sfânta Scriptură. În plus, un important număr de Sfinți Părinți ai Bisericii sunt citați în întreaga carte, fapt ce îmbogățește conținutul cărții în toate aspectele problematicii sale.

Crearea și căderea în păcat a omenirii sunt apoi expuse înaintea cititorului din perspectivă istorică și cronologică, urmate de venirea lui Iisus Hristos în lume ca Mesia profețit. În continuare, învățăturile Sale sunt prezentate din perspectiva iubirii lui Dumnezeu pentru lume.

Misiunea și structura Bisericii sunt atent explicate pe baza Jertfei Supreme a Domnului pe Cruce. Tainele Bisericii: Botezul, Mirungerea și Mărturisirea sunt tratate nu din punct de vedere juridic, ci pastoral, permițând astfel cititorul să se identifice ca participant activ la aceste Sfinte Taine.

Capitolul referitor la Cina cea de Taină este o puternică dezvoltare – și pe bună dreptate – a caracterului copleșitor al Sfintei Împărtășanii, conștientizând cititorul de faptul că nimeni nu poate primi Sfântul Trup și Sânge al lui Hristos cu lejeritate sau superficialitate. Capitolele despre căsătorie și celibat sunt prezentate într-un mod sincer, subliniind condițiile ambelor stări în armonie cu darurile lui Dumnezeu date poporului Său pentru mântuirea sa.

În cele din urmă, capitolele referitoare la rai și iad și la nepieritoarea dragoste a lui Dumnezeu față de toată creația Sa permit cititorului să se întoarcă la realitatea lumii seculare, o lume în cea mai mare parte atee, nu numai luminat și edificat, ci și îmbogățit cu un scop clar în ceea ce privește responsabilitățile sale față de această lume. El poate vedea mai bine cum secularismul și societatea noastră consumeristă minimizează și chiar neagă măreția creației lui Dumnezeu, de la cununa creației, omul, la fiecare fir de iarbă care răsare din pământ.

Acest Catehism ar trebui să fie în mâinile fiecărui creștin ortodox, indiferent de naționalitate ori moștenire rasială și culturală. Acesta este Catehismul cel mai bine scris până acum, indispensabil pentru orice persoană care dorește să înțeleagă Credința și teologia ei într-o manieră foarte clară și cuprinzătoare de la adevărurile din Cartea Facerii la îndumnezeirea creației în Cartea Apocalipsei.

Astfel, cel care va citi această carte va înțelege limpede că Dumnezeu este și a fost întotdeauna consecvent și sincer față de făgăduințele Sale: un cer nou și un pământ nou, făgăduințe făcute într-o succesiune a evenimentelor istorice din zilele lui Adam și Eva până în prezent, în zilele din urmă, și în veșnicie.

EPISCOPUL BASIL

În Biserica noastră, nici patriarhii, nici sinoadele nu ar putea introduce vreodată vreo noutate, pentru că păzitorul credinței noastre este chiar trupul Bisericii, adică însuși poporul nostru care întotdeauna dorește să păstreze credința sa neschimbată și în acord cu credința Părinților.

Acest pasaj din faimoasa EPISTOLA ENCICLICĂ CĂTRE TOȚI CREȘTINII ORTODOCȘI, scrisă acum aproape un secol și jumătate în urmă de către Patriarhul Ecumenic Anthimos al VI-lea și semnată de către ceilalți Patriarhi din Răsărit, expune în mod clar și succint o învățătură fundamentală a Bisericii: trupul credincioșilor – clerici și laici împreună – este păzitorul dumnezeiescului adevăr. Deși este adevărat că episcopul este dăruit cu harisma de a fi învățător al credinței, de asemenea este adevărat și faptul că protectorul, ocrotitorul și paznicul acelei credințe care a fost dată odată pentru totdeauna sfinților (Iuda 3) nu este episcopatul singur, ci întregul trup al lui Hristos. Înțeleasă fiind această învățătură fundamentală, ar trebui să fie foarte clar de ce publicarea prezentului dar de credință de către Regina Orthodox Press este un eveniment atât de îmbucurător și de vital în viața Bisericii.

Cum poate cineva proteja, conserva și păzi ceva ce nu cunoaște? Cum poate fi deosebită minciuna dacă adevărul nu poate fi cunoscut? Cartea *Credința: Să înțelegem Creștinismul Ortodox*, o expunere simplă și directă a credinței, scrisă într-un stil mângâietor și ușor de înțeles, este chiar cea care poate ajuta în instruirea credincioșilor în dogmele și principiile de credință, astfel înarmându-i ca și cu o platoșă – care este cunoașterea adevărului. Iar adevărul nefiind nici teorie, nici filosofie, ci Dumnezeu-omul (*theanthropos*) Iisus Hristos, nu este nimic altceva decât Viața însăși. Serge S. Verhovskoy, regretatul și mult-prețuitul profesor de teologie dogmatică de la Seminarul „Sfântul Vladimir”, învăța că cunoașterea adevărului coincide cu viața duhovnicească, în timp

ce ignoranța, și chiar mai mult decât atât, falsa cunoaștere, este moartea spirituală (*The Light of the World*, SVS Press, 1982, p. 11). „Căci lupta noastră – după cum ne avertizează Sfântul Apostol Pavel – nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpânilor, împotriva stăpânilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduh. Pentru aceea, luați toate armele lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva în ziua cea rea, și, toate biruindu-le, să rămâneți în picioare”. (Efeseni 6,12-13).

Credința este scrisă pentru a fi de folos la două tipuri distincte de cititori: acei care încă sunt în afara Bisericii celei Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească, dar care se întreabă despre ea sau sunt în curs de a fi catehizați în credință, și cei care deja posedă credința – sau, mai degrabă, fiind posedați de ea – sunt responsabili pentru păzirea și conservarea ei, și cărora *ENCICLICA* le-a fost și le este adresată:

întregii societăți ortodoxe a credincioșilor, clerului și poporului de Dumnezeu iubitor, celor înălțați și celor supuși, bogaților și săracilor, părinților și copiilor, profesorilor și studenților, celor educați și celor ignorați.

Fie ca această carte să aducă slavă Sfintei, Celei deoființă și nedespărțite și de viață dătătoare Treimi, și să contribuie la înălțarea Sfintei Biserici și la mântuirea sufletelor.

† BASIL, EPISCOP DE AB ENFEN-KOVRN
WICHITA, KANSAS

ARHIMANDRITUL PETRU

Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească Biserică a lui Hristos – Biserica Ortodoxă – este stâlpul și temelie adevărului (1 Timotei 3, 15). Acest Adevăr este nestrămutat. Se găsește atât în Sfânta Scriptură, cât și în Sfânta Tradiție; adevăr pe care Biserica cu migală, de multe ori cu mari sacrificii pentru ea, l-a păzit fără

denaturări, stricăciuni sau coruperi din ziua în care ea a fost întemeiată la Rusalii, când Duhul Sfânt a coborât asupra Sfinților Apostoli.

În consecință, nu poate fi nimic *nou* în Biserică. Adevărurile pe care ea le învață astăzi în lumea modernă sunt exact aceleași pe care le-a învățat și în urmă cu nouăsprezece secole, la începutul creștinismului. Ceea ce ea a învățat acum o mie de ani în urmă, printre slavi, este exact ceea ce ea învață și azi în Africa, sau oriunde altundeva.

Ceea care de multe ori suferă schimbări este abordarea.

Meritul acestei cărți constă în capacitatea autorului de a prezenta adevărurile veșnice într-un mod ușor de înțeles pentru omul modern, într-un mod pe care acesta îl poate înțelege și la care se poate raporta.

De asemenea, atunci când studiază această carte, cititorul trebuie să aibă în minte faptul că dogma ortodoxă are un înțeles moral. Sfântul Nicolae (Velimirovici) al Bisericii Ortodoxe Sârbe scrie: „Dacă dogma de credință ți se pare uneori a fi hrană tare, trebuie să încerci întâi să împlinești învățătura morală creștină și apoi îți va fi dezvăluită și înțelegerea dogmei de credință” (*Proloagele de la Ohrida*, Partea I, p. 59).

† АРХИМАНДРИТУЪ ПЕТРУ. МĂНĂСТИРЕА СФИНТЕИ
ТРЕИМИ ЈОРДАНОВИЪЕ. New York

PREFAȚĂ

Ideea acestui catehism s-a născut la începutul anilor '90 din nevoia unei bune introduceri, într-un singur volum, în Credința Ortodoxă. Fiind eu însumi un convertit, eram foarte conștient de nevoile căutătorilor credinței vorbitori de limbă engleză. În plus, învățând atât pe tineri cât și pe adulți la cursurile Școlii Duminicale, am devenit, de asemenea, foarte conștient de lipsa generală de cunoștințe teologice în rândul credincioșilor din parohie.

Una dintre problemele majore în ceea ce privește literatura de specialitate disponibilă în prezent, este ceea ce s-a numit „captivitatea apuseană” a teologiei ortodoxe. În timp ce impactul influenței romano-catolice a fost exagerat fără nici o îndoială, nu se poate nega faptul că atât lucrările teologice rusești, cât și cele grecești din secolele trecute poartă urmele influențelor latine. Ca exemplu, trebuie doar să amintim atât de des repetata afirmație că Biserica Ortodoxă recunoaște doar „Șapte Taine”. Enumerarea și acceptarea a doar șapte Sfinte Taine este produsul teologiei medievale romano-catolice și nu cel al teologiei ortodoxe.

Cu toate acestea, influența latină asupra teologiei ortodoxe este văzută cel mai clar în modul în care sunt organizate cărțile teologice. Cel mai complet manual teologic disponibil în limba engleză este *Teologia Dogmatică Ortodoxă* a Părintelui Michael Pomazansky. Aceasta este o carte minunată, pe care o recomand din toată inima ca pe un instrument de referință. Însă nu este lipsită de probleme.

Teologia Dogmatică Ortodoxă începe cu o discuție despre izvoarele revelației și continuă cu o dezbatere despre firea și atributele lui Dumnezeu, introducând înainte de toate învățătura despre Sfânta Treime. Deși conținutul cărții este ortodox de la un capăt la altul, materialul este prezentat într-un mod nediferit de cel al manualelor de teologie romano-catolice sau protestante.

despre credința lor. Nu este o raritate situația în care un creștin ortodox își descrie credința sa ca fiind „catolicism fără Papă”.

Desigur, există un motiv pentru această situație nefericită. Deși primii preoți din America de Nord au venit aici mai ales ca misionari, marea majoritate a Bisericilor Ortodoxe din Statele Unite au fost întemeiate de imigranți din Grecia, Europa de Est și Orientul Mijlociu. În cea mai mare parte, acești creștini se închinau în limba maternă a țării lor. Acest lucru a determinat izolarea comunităților lor de societatea americană și, în consecință, a izolat societatea americană de comorile de credință ale Bisericii.

Odată cu convertirea în masă a „Evanghelicilor ortodocși” în 1987, adevărul a ieșit la lumină. Biserica Ortodoxă trăiește o mare renaștere în această țară. Nu doar că sunt mii de americani care se întorc spre Biserica Ortodoxă ca spre propria casă spirituală adevărată, dar mulți dintre cei crescuți în Biserică au redescoperit bogatul tezaur al Ortodoxiei.

Motivul acestei reînnoiri este clar: oamenii găsesc în Ortodoxie plinătatea credinței apostolice. Obosiți să urmeze un nou lider religios sau un nou curent religios, ei sunt în căutarea unei Biserici cu profunde rădăcini istorice. De asemenea, s-au săturat ca proprii pastori și episcopi să dețină puterea doctrinară. Sunt în căutarea unei credințe care nu se schimbă cu vremea. De asemenea, oamenii sunt înfometați de un cult autentic, o întâlnire reală cu Dumnezeu; s-au săturat de prelegeri și de întâlniri de grup lacrimogene. În cele din urmă, sunt în căutarea dovezilor sfințeniei autentice. Ei doresc o religie care să schimbe ceva în viața lor și nu doar un sistem de teologie interesant.

Biserica Ortodoxă este toate acestea și mai mult, pentru că ea nu este nimic altceva decât *Biserica* întemeiată de Domnul nostru Iisus Hristos. Deși Biserica Ortodoxă nu judecă sufletul nici unui om, lăsând judecata numai lui Dumnezeu, ea are pretenția că ea, și doar ea singură, este una, Sfântă, catolică* și apostolică Biserică

* Universală, sobornicească (n.trad.).

mărturisită în Crezul de la Niceea.

Pretenția Bisericii Ortodoxe de a fi singura și unica *adevărată* Biserică se bazează pe patru factori:

1. Biserica Ortodoxă a menținut o continuitate istorică neîntreruptă cu Biserica originară întemeiată de Domnul Iisus în Ierusalim.
2. Biserica Ortodoxă a păstrat fidel credința apostolică dată *odată pentru totdeauna sfinților* (Iuda 3), nici adăugând și nici scăzând de la ea ceva.
3. Biserica Ortodoxă se închină cu credincioșie lui Dumnezeu Tatăl în Duh și în Adevăr, oferind omenirii acces la viața personală și harul Preasfintei Treimi.
4. Biserica Ortodoxă a dăruit un număr imens de sfinți de-a lungul secolelor, persoane care poartă în ele însele harul necreat al lui Dumnezeu.

CONTINUITATEA ISTORICĂ

În comparație cu țările europene, Statele Unite ale Americii sunt o națiune relativ tânără. Oricum, pentru cei mai mulți dintre noi, acest fapt trece neobservat. Într-adevăr, orice persoană care vizitează Philadelphia sau Williamsburg trăiește un sentiment cert al istoriei americane. Doar când cineva călătorește în Europa și urcă în jurul castelelor construite cu secole înainte de călătoria lui Columb sau, rămâne, poate, într-un han construit cu zeci de ani înainte de Revoluția americană, începe să conștientizeze cu adevărat cât de tânără este America.

În multe privințe este același lucru și cu religia. Creștinul tipic american are, dacă are, foarte puțină conștiință istorică. El poate că știe câteva lucruri despre istoria confesiunii sale, dar până nu se confruntă cu o Biserică de mare vechime nu va începe să cerceteze originile propriiei credințe. Atunci când întâlnește Biserica Ortodoxă, creștinul protestant vine față în față cu o formă de creștinism de trei ori mai veche ca a sa.

Redactor editură:
Nazaria BUGA

Redactor carte:
Alexandru Valentin CRĂCIUN

Culegere text:
Silvia Georgeta și Marin OPREA

Copertă:
Alexandra BUGA

Au sprijinit cu generozitate apariția cărții:
Nadia și Felix TĂTARU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BUGA, ION

Condamnați la înviere / pr. prof. Ion Buga. - București :
Editura Sfântul Gheorghe-Vechi, 2013
ISBN 978-973-88745-6-5

236.8

EVANGHELIA CRUCII

A fi nimic pentru a fi la locul tău adevărat în întreg.

(Simone Weil)

*Tu-nsemni peste lume cea mai înaltă Lege:
Din patru Zări aduni puterile toate...
Cine-ar putea vreodată-nțelege
Misterioasa, groaznica Ta simplitate?*

*Chip al infinitului răstignit în noi,
Punem slabele noastre brațe peste ale Tale;
Pironește-mi-le de aripile-Ți triumfale
Să mă înalți cu Tine din lăuntricul gunoi...*

(V. Voiculescu – „Crucea-Înălțare”)

Un lucru este bineștiut și deplin acceptat: Evanghelia cuprinde „cuvintele vieții celei veșnice” (*In.* 6, 68), adevăruri pentru Eternitate, Evanghelia fiind veșnicia în cuvânt (*Mt.* 24, 35: „Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece”).

Unul din aceste Cuvinte de Veșnicie este Crucea, un termen de referință major și obsedant, cu rădăcini adânci în solul mistic, în cer și pe pământ. Dar, oriunde este plantat în Scriptură, acest Semn suveran, care se înalță până la cer și coboară până în inima infernului, străjuiește un paradox atât de răvășitor¹, încât majoritatea coplesitoare a celor ce s-au

¹ Dacă Hristos, „Unul din Treime, este Dumnezeu deodată necunoscut și atât de aproape de fiecare dintre noi” (Kallistos Ware), Crucea este deodată în fiecare din noi și atât de necunoscută. Aceasta este „taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută”, fiindcă îngerul nu are trup, și din această pricină nu cunoaște nici suferința, nici iubirea. De aceea, Fecioara, Omul iubirii și suferinței divine, este mai înaltă decât heruvimii și serafimii, și mai iertătoare decât Dumnezeu, iertându-L și pe El pentru cinstea de a fi făcut-o Mamă a Crucii-Sabie (*Lc.* 2, 35).

oprit în dreptul lui a preferat să amâne, ori să renunțe definitiv a-l înțelege, cu gândul ușor viclean că, de ceea ce nu înțelegi nu ești responsabil. Dar a nu te implica în drama Crucii înseamnă a te autoamăgi, omeneste și mai ales, creștinește vorbind.

Căci Creștinismul este această ecuație: Hristos-Cruce-Înviere. Afereza oricăruia dintre cei trei termeni fundamentali are drept consecință prăbușirea întregului eșfodaj al Mântuirii Creștine, ortodoxe. Așa se și explică impasul fără ieșire în care, după două milenii de istorie sub semnul Crucii, se află umanitatea tragică, actuală.

Avem un creștinism „de fantezie și de epidermă” (Cioran), doar o umbră a ceea ce s-a vrut a fi cândva marea revoluționare a umanității de către Cel ce venise în lume, „nu să aducă pace², ci sabie” (Mt. 10, 34); Sabia Duhului – sensul profund, de veșnicie al Crucii. Nu putem nega, astăzi, un adevăr, o realitate de coșmar: Creștinismul fără Hristos, și un Hristos artist, fără Cruce. Iar Crucea, atâta cât a mai rămas, este obiectul de artă cel mai prețios, fie împodobind vârful semeț al catedralelor creștine, fie pieptul sacerdotal al clerului funcționar, sau cel catifelat al madonelor exuberante și, mai recent, urechea stângă ori cea dreaptă ale copiilor noștri veseli (gay, engl.).

Or, un Hristos fără Cruce, Christ artistic – pictură sau sculptură – sau Crucea fără Hristos, adică fără rostul ei dumnezeiesc –, rezultă ceva caricatural, derizoriu.

Ca să înțelegem bine gravitatea unei astfel de amputări în trupul doctrinar și cultic al Bisericii, voi aduce în sprijinul afirmației de mai sus, următoarea situație: undeva într-un

² Desigur, nu uităm că, în altă parte, în cadrul sacramental al Cinei-Iubire, aserțiunea de mai sus, din Evanghelia istorică, este corectată de Același Mântuitor în Evanghelia Duhovnicească, anunțându-ne cu putere dumnezeiască „pacea cea adevărată”, pacea veșnică, pacea ca rod al crucii: „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dau lumea vă dau Eu. Să nu se tulbure inima voastră, nici să se înfricoșeze” (In. 14, 27).

orașel din apusul îndepărtat al Europei, într-una din peregrinările mele artistice (muzică bizantină corală) m-am oprit în fața unei statui extrem de bizare. Personajul statuar din bronz avea o poziție atât de ciudată, că te apuca ori frica, ori râsul, după umorile zilei respective. Cum seara, după concert, am avut întâlnire cu primarul locului, l-am întrebat și despre strania arătare din scuarul cu pricina. Răspunsul primit este adorabil: „Pues, mira... – Păi, să vedeți, când municipalitatea a comandat această statuie ecvestră, fără să bănuiască prețul exorbitant al unei astfel de întreprinderi, n-a putut plăti decât statuia călărețului, care, în felul acesta a rămas în poziția călare, dar fără cal”.

Și mi-am adus aminte de Europa Creștină fără Hristos (se caută a Se înlocui cu Mohamed, Profetul Verde, după ce începând cu secolul XVIII, s-au importat masiv budismul, hinduismul, lamaismul și multe alte picanterii „mistice”, extrem-orientale și extrem de viclenește orientate împotriva Crucii lui Hristos, sau de așa-zisul Hristos actual, căruia i s-a luat Crucea și i s-a pus în mână un steag alb, pe care îl flutură deasupra unui mormânt fericit, desprins parcă din cimitirul Père Lachaise (deschis în Paris în 1804, pe domeniul abatelui Lachaise, duhovnicul Regelui Soare, Ludovic XIV).

Cum oare s-a ajuns la o asemenea situație tragi-comică, precum cu grozăvie se vede și se înțelege din situația monumentului pe jumătate făcut, din istorioara de mai sus?

Răspunsul, pe cât de dureros, pe atât de simplu: jumătățile de măsură, o treabă neterminată, o abordare amatoristă și pseudocreștină a Crucii, a Creștinismului, situație sancționată prompt și profetic de Însuși El, Dumnezeu și Omul Crucii: „Iar îngerului Bisericii³ din Sardes scrie-i: Aceasta zice Cel ce are cele șapte duhuri ale Lui Dumnezeu și cele șapte stele:

³ În erminia clasică patristică, „îngerul” Bisericii din Sardes, Laodiceea, Tiatira etc. ar fi numele deghizat al episcopilor. O. K., „curat deghizat”. Mai la obiect, numele lor apocaliptic, dat de Hristos Însuși.

Știu faptele tale, că ai nume, că trăiești, dar ești mort. Priveghează și întărește ce a mai rămas și era să moară, căci n-am găsit faptele tale depline înaintea Dumnezeului Meu”.

Și, mai departe, subliniază defectul major al creștinilor amatoriști și oportuniști: „*Știu faptele tale; că nu ești nici rece, nici fierbinte. O, de ai fi rece sau fierbinte! Astfel, fiindcă ești căldicel – nici fierbinte, nici rece – am să te vărs din gura Mea” (Ap. 3, 15-16).*

În sfârșit, Mântuitorul cel Viteaz taxează cu maximă vehemență lipsa de fermitate a creștinilor, autoamăgirea mortală care a transformat eroismul cristic al crucii divine și umane într-o caricatură de zile mari: „*Fiindcă tu zici – sunt bogat și m-am îmbogățit și de nimic nu am nevoie! Și nu știi că tu ești cel ticălos și vrednic de plâns, și sărac și orb și gol”.*

Nu știu cât era de real acest diagnostic pentru situația locală a unei comunități creștine, care, deși cu vârstă de pionierat (cel mult câteva decenii) se gârbovise și se fleșcăise deja, duhovnicește vorbind (era „clocită” dacă traducem bine adjectivul „căldicel”, tradus cu delicatețe mai sus) dar astăzi acest avertisment-caracterizare îi vine creștinismului amatorist pe care-l mai avem, ca o mânășă⁴.

Așadar, osatura trupului Bisericii lui Hristos, atâta timp cât rămâne vitează, când își are bărbăția ei eroică, neînfrântă, nebatjocorită – este Crucea, Semnul distinctiv al Împăratului

⁴ Această inconsecvență specifică „omului uitător ireversibil”, este exprimată cu forța unei sentințe irevocabile de V. Pârvan, cu puțin înainte de a pleca (dureros de timpuriu) „dintr-o lume de cărturari diletanți și neconvinsi, de mediocrități satisfăcute sau de fraudatori ai ideii” (Pompiliu Constantinescu) – parcă ar vorbi astăzi și nu în 1927, când moare: „Noi, muritorii, suntem mari nu pentru găsirea unui gând într-o zi norocoasă, ci pentru urmărirea într-o mie de zile, și cu și fără noroc, a gândului unic, care stă la temelia oricărei vieți creatoare”. În cazul creștinului, purtarea crucii până la Cruce. Căci, după remarca lui Bernanos, „nu există adevăruri de mijloc”.

Răstignit, la umbra căruia se odihnește întreg Universul, ca un voinic obosit în marea înfruntare cu îngerul ființei.

Crucea, cea care în prima zi a dramei ei totale, odihnește un Dumnezeu și un tâlhar. Teribilă poveste! Să-L ascultăm spunând-o, repetat și enigmatic, pe Robul și Stăpânul ei:

„*Și nimeni nu s-a suit în cer, decât Cel ce S-a coborât din cer, Fiul Omului, Care este în cer. Și după cum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să Se înalțe Fiul Omului. Ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Fiindcă Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Fiindcă n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască prin El lumea” (In. 3, 13-17).*

La marea judecată a Crucii Domnului

„*Când l-au văzut deci arhierii și slujitorii au strigat, zicând: Răstignește-L! Răstignește-L! Zis-a lor Pilat: Luați-L voi și răstigniți-L, căci eu nu-l găsesc nicio vină. Iudeii i-au răspuns: Noi avem lege, și după legea noastră El trebuie să moară, că S-a făcut pe Sine Fiu al lui Dumnezeu. Deci, când a auzit Pilat acest cuvânt, mai mult s-a temut. Și a intrat iarăși în pretoriu și l-a zis lui Iisus: De unde ești Tu? Iar Iisus nu i-a dat niciun răspuns. Deci Pilat l-a zis: Mie nu-mi vorbești? Nu știi că am putere să Te eliberez și putere am să Te răstignesc? Iisus a răspuns: N-ai avea nicio putere asupra mea dacă nu ți-ar fi fost dat ție de Sus. De aceea, cel ce M-a predat ție mai mare păcat are. Pentru aceasta Pilat căuta să-L elibereze; iar iudeii strigau, zicând: Dacă Îl eliberezi pe Acesta, nu ești prieten al cezarului. Oricine se face pe sine împărat este*

împotriva cezarului. Deci Pilat, auzind cuvintele acestea, L-a dus afară pe Iisus și a șezut pe scaunul de judecată, în locul numit Pardosit-cu-pietre, iar evreiește, Gabbata. Și era Vinerea Paștilor, cam la al șaselea ceas, și a zis Pilat iudeilor: Iată împăratul vostru! Deci au strigat aceia: Ia-L! Ia-L! Răstignește-L! Pilat le-a zis: Să răstignesc pe împăratul vostru? Arhieriei au răspuns: Nu avem împărat decât pe cezarul. Atunci L-a predat lor ca să fie răstignit. Și ei au luat pe Iisus și L-au dus ca să fie răstignit. Și ducându-și crucea, a ieșit la locul ce se cheamă al Căpățânii, care evreiește se zice Golgota, unde L-au răstignit, și împreună cu El pe alți doi, de o parte și de alta, iar în mijloc pe Iisus. Iar Pilat a scris și titlu și l-a pus deasupra crucii. Și era scris: Iisus Nazarineanul, Împăratul iudeilor! Deci mulți dintre iudei au citit acest titlu, căci locul unde a fost răstignit Iisus era aproape de cetate. Și era scris evreiește, latinește și grecește. Deci arhieriei iudeilor au zis lui Pilat: Nu scrie: Împăratul iudeilor, ci că Acela a zis: Eu sunt Împăratul iudeilor. Pilat a răspuns: Ce am scris, am scris. După ce au răstignit pe Iisus, ostașii au luat hainele Lui și le-au făcut patru părți, fiecărui ostaș câte o parte, și cămașa. Dar cămașa era fără cusătură, de sus țesută în întregime. Deci au zis unii către alții: Să n-o sfășiem, ci să aruncăm sorți pentru ea, a cui să fie. Ca să se îplinească Scriptura, care zice: Împărțit-au hainele Mele loruși, și pentru cămașa Mea au aruncat sorți. Așadar ostașii acestea au făcut. Și stăteau lângă crucea lui Iisus mama Lui, Maria lui Cleopa, și Maria Magdalena. Deci Iisus, văzând pe mama Sa și pe ucenicul pe care îl iubea stând alături, a zis mamei Sale: Femeie, iată fiul tău! Apoi a zis ucenicului: Iată mama ta! Și din ceasul acela ucenicul a luat-o la sine. După aceea, știind Iisus că toate s-au săvârșit acum, ca să se îplinească Scriptura, a zis: Mi-e sete. Și era acolo un vas plin cu oțet; iar cei care Îl loviseră, punând în vârful unei trestii de isop un burete muiat în oțet, l-au dus la gura Lui. Deci, după ce a luat

oțetul, Iisus a zis: Săvârșitu-s-a. Și plecându-și capul și-a dat duhul. Deci iudeii, fiindcă era vineri, ca să nu rămână trupurile sâmbăta pe cruce, căci era mare ziua sâmbetei aceleia, au rugat pe Pilat să le zdrobească fluierile picioarelor și să-i ridice. Deci au venit ostașii și au zdrobit fluierile celui dintâi și ale celuiilalt, care era răstignit împreună cu el. Iar venind la Iisus, dacă au văzut că deja murise, nu i-au mai zdrobit fluierile, ci unul dintre ostași cu sulita a împuns coasta Lui și îndată a ieșit sânge și apă. Și cel ce a văzut a mărturisit și mărturia lui e adevărată; și acela știe că spune adevărul, ca și voi să credeți” (In. 19, 6-35).

Cel care continuă viziunea evanghelică a Crucii, într-o fidelitate absolută cu semnificația cristică a ei, este Apostolul nepereche – Sf. Pavel – adevăratul și veșnicul Cirenean, care preia pe umerii săi duhovnicești crucea lui Hristos, din punctul în care o ridicase El, pe calea îndumnezeirii.

Epistolele lui sunt scrise direct pe Crucea Domnului, el fiind autorul imnului iubirii și teologul Crucii. Cât de ciudat și de neînțeles este faptul că tocmai cei ce se revendică vehement de la teologia paulină – protestanții – au eliminat din Biserica lor crucea! Ceea ce ne poate arăta încă o dată, așa cum afirmam la început, că elementul central în creștinism – Crucea – este cel mai puțin înțeles și asimilat. Iată și evanghelia paulină a crucii, presărată în teologia lui epistolară:

1 Cor. 1, 17-18, 23: „Căci Hristos nu m-a trimis ca să botez, ci să binevestesc, dar nu cu înțelepciunea cuvântului, ca să nu rămână stearpă Crucea lui Hristos. Căci cuvântul Crucii, pentru cei ce pier este nebunie; iar pentru noi, cei ce ne mântuim, este puterea lui Dumnezeu... Noi propovăduim pe Hristos cel răstignit: pentru iudei, sminteală; pentru neamuri, nebunie”.

Gal. 6, 11-12, 14, 17: „Vedeți cu ce fel de litere v-am scris eu, cu mâna mea. Câți vor să placă în trup, aceia vă silesc să vă tăiați împrejur numai ca să nu fie prigonii pentru

Crucea lui Hristos. ... Iar mie, să nu-mi fie a mă lăuda, decât numai în *Crucea* Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine, și eu pentru lume! ... De acum înainte, nimeni să nu-mi mai facă supărare, căci eu port în trupul meu semnele (*stigmatetele*) Domnului Iisus”.

Efs. 2, 14-16: „Hristos este pacea noastră... desființând vrăjmășia în trupul Său... împăcându-ne cu Dumnezeu și unindu-ne pe toți într-un trup, prin *Cruce*, omorând prin ea vrăjmășia”.

Filip. 2, 6-9: „Căci Dumnezeu fiind în ipostas, S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte de *cruce*. ... Pentru aceea, și Dumnezeu L-a preainălțat și I-a dăruit Lui nume, mai presus de orice nume”.

Col. 1, 20: „Și printr-Însul toate cu Sine să le împace, fie cele de pe pământ, fie cele din ceruri, făcând pace prin El, prin sângele *crucii* Sale”.

Col. 2, 14: „Ștergând zapisul ce era asupra noastră, care ne era potrivnic cu rânduielile lui, și l-a luat din mijloc pironindu-l pe *cruce*”.

Evr. 12, 2: „Cu ochii ațintiți asupra lui Iisus, începătorul și plinitorul credinței, Care, pentru bucuria pusă înainte-I, a suferit *crucea*, n-a ținut seama de ocară ei și a șezut de-a dreapta tronului lui Dumnezeu”.

Sfârșitul lumii este ultima ei răstignire, coincidentă cu răstignirea Domnului Crucii:

„Iar când vor ispăvi cu mărturia lor, fiara care se ridică din adânc va face război cu ei (cei doi martori ai lui Dumnezeu) și-i va birui și-i va omorî. Și trupurile lor vor zăcea pe ulițele cetății celei mari, care se cheamă duhovnicește, Sodoma și Egipt, unde a fost răstignit și Domnul lor” (*Ap.* 11, 7-8).

Crucea – semnul Bărbatului desăvârșit

Și acum, înapoi la Evanghelie și la *Cruce*, să încercăm să o recuperăm din smârcul „căldicel” al unei teologii de eunuci, și ridicând-o cu bărbăție pe umerii înțelegători ai ființei noastre, „să-L urmăm pe Dumnezeu în pas de om”, să urcăm din Golgota în Tabor, și de acolo în Ierusalimul cel de sus, Cetatea de Veșnicie a Mielului răstignit între Alfa și Omega.

Prima Evanghelie din ciclul liturgic al Crucii începe cu o formulă pe care mă tem că nu au priceput-o oamenii de-a lungul a două milenii: „Nimeni nu s-a suit în cer decât Cel ce s-a coborât din cer, Fiul Omului, care este în cer”.

S-a tot spus de toți gânditorii și de Sf. Părinți că se referea la El⁵. Într-adevăr se referea la El dar se numește în

⁵ Mai întâi expresia, ușor retorică și impersonală, se află în „Pildele lui Solomon”, cap. 30, 4 – „Cine s-a suit în ceruri și iarăși s-a pogorât?”, și face parte dintr-o vastă literatură sofianică, cugetare nesfârșită despre viața omului și rostul acestei ființe atât de enigmatice și dramatice. Este suficient să cităm, în acest sens, Psalmul 8, 3-4, ca să ne dăm seama de profunzimea și neliniștea ființei umane în chestiune: „Când privesc cerurile, lucrul mâinilor Tale, luna și stelele pe care Tu le-ai întemeiat, îmi zic: *Ce este omul că-Ți amintești de el?*” În cunoscuta-i formulă morală („Două lucruri mă copleșesc: cerul înstelat de deasupra și conștiința morală din mine”) – Kant nu făcea altceva decât să-l parafrazeze pe scriitorul biblic. Cum că, asupra acestui loc din Scriptură – „Nimeni nu s-a suit în cer... Fiul omului, care este în cer”, s-a gândit mult dar limitat, dăm în continuare câteva frânturi din cugetarea patristică și teologică, din exegeza universală, din care nu puține contrazic ideea pe care Mântuitorul o exprimă în această exegeză teologică din convorbirea de taină cu Nicodim, în noaptea căutării Lui.

În Talmudul ierusalimitean găsim această negație: „Dacă un om îți va spune – mă sui la cer, nu va dovedi (în fapte) aceasta” (Taanith II, 1).

„Spunând aceasta Domnul nu se referă la viitoarea Lui înălțare, ci după cum se vede din expresia *niciun om*, cuvântul se referă în general la cele ce se întâmplă la oameni” (J.H.Bernard).

„Niciunul dintre prooroci nu a urcat la cer, în afară de Mine, căci urmează să Mă înalț, așa cum M-am și pogorât” (Teofilact).

punctul acela, pe El Însuși, *fiu al omului*, ceea ce ne trimite la tot omul. Fiindcă în limba ebraică și aramaică în care vorbea Mântuitorul atunci, ceea ce spunem noi astăzi, om, animal, înger, ș.a.m.d. se spunea: fiul omului, fiul anumitei specii și nu specia, ci fiul ei. Pentru asin, profetul folosește formula „fiul celei de sub jug” sau „mânzul asinei” (In. 12, 15), ceea ce arată asinul ca specie, ca animal de povară, și nu un mânz pe care nu-l putea folosi încă Iisus.

Prin urmare El acolo numea pe tot omul; omul generic așa se cheamă: fiul omului. Ce repercusiuni poate avea și ce a vrut de fapt Mântuitorul să impună lumii pe care El a venit să o lumineze și să o scoată din întunericul neștiinței de până la El și să o ridice într-o zonă, cu totul alta a cunoașterii?

Umanitatea de la Hristos încoace trebuia să cunoască cu totul și cu totul altceva, față de tot ceea ce cunoscuse până atunci, fie din filosofia păgână, care nu a lipsit și era foarte înaltă, fie din misterele păgâne, religiile idolatre, care aveau o bogată tradiție și forme infinite.

Ce putea să aducă în plus Mântuitorul, Iisus Hristos, față de bogățiile și înălțimile inimaginabile care existau până la El în toate religiile, și mai ales în religia mozaică, Legea din Sinai, primită de la Dumnezeu?

Iată despre ce este vorba. Mântuitorul, în primul rând, nu a venit să aducă o nouă religie; erau prea multe ca să mai aducă una; una în plus nu ar fi adăugat absolut nimic, cel mult o inflație de tip sectar, așa cum avem astăzi în lume, cu deosebire în creștinism.

„Nu Mă socoti a fi un învățător ca ceilalți profeți de pe pământ. Eu vin din cer, iar dintre profeți niciunul nu s-a suit acolo. Eu însă, acolo petrec” (Hrisostom).

„Nicodim se adresa lui Hristos ca unui profet. Trebuia însă să cunoască faptul că el era mai mare decât toți profeții, fiindcă niciunul dintre aceștia nu coborâse din cer. Ei scriau din inspirație divină, dar nu din înțelegerea și cunoașterea lor directă” (P. Trempelas).

Mântuitorul nu a venit să lămurească problema Dumnezeirii, pentru că, de bine, de rău, așa cum afirma și Mircea Eliade, marele istoric al religiilor, nu a existat și nu există nicio făptură pe Pământ, în istorie, care să nu se fi închinat⁶. Deci nu lipsește conștiința religioasă, adică raportarea întregii făpturi la Dumnezeu, Creatorul ei unic.

Așadar nu problema Divinității lipsea, altceva trebuia lămurit; nu cine este Dumnezeu, fiindcă El este Dumnezeu. Ce să spui despre Dumnezeu *mai mult decât că este Dumnezeu*. Și când ai spus că este Dumnezeu, restul Îi aparține, nu avem noi cum să pătrundem acolo, nu-L putem noi defini pe Cel ce ne-a creat din nimic. Ar fi aceeași situație în care microbul de sub lentila microscopului l-ar cerceta și defini el pe savantul de deasupra instrumentului de laborator.

În Evanghelia aceasta, într-o formulă atât de simplă, Mântuitorul reechilibrează acest uriaș raport între Divinitate și Umanitate. Și fixează locul primordial al umanității, unde începe omul. Omul nu începe nici într-un caz dintr-un pom, cum a zis Ch. Darwin.

Evanghelia ne spune: „Nimeni nu s-a suit în cer, decât cel ce s-a coborât din cer, fiul omului”. Acolo este locul lui. Și dacă ne-a spus aceasta de două mii de ani și dacă am fi înțeles-o, ne-am fi purtat la nivelul unor ființe care vin de la Dumnezeu, care își au originea în cer, „ființe divine”⁷.

⁶ „Niciun popor nu este atât de lipsit de inteligență (grosolan) și de sălbatic, încât să nu creadă într-un Dumnezeu, chiar dacă, desigur, nu cunoaște natura Lui” (Cicero).

⁷ O exprimare deosebită asupra originii cerești a omului generic, aflăm într-o „mărturisire de credință” pe care monahul-artist Arsenie Boca o scrie în 1945, în cadrul unei anchete pe care siguranța polițienească o declanșase împotriva sa, fiind acuzat de legionarism, anchetă ordonată de către ministrul Cultelor din guvernul Petru Groza – un preot al cărui nume nu-l mai spunem – dar mărturia monahului-teolog este vrednică de pomenire: „Le-am dat tuturor povețele cele după Dumnezeu – iubirea de Dumnezeu, iubirea de toți oamenii, fără deosebire, și viață curată, care face cu putință reîntoarcerea noastră în Împărăția de obârșie, de unde ne-a trimis El spre